

De Turkse prediker Fethullah Gülen heeft over de hele wereld aanhangers en bouwde een netwerk van scholen, om te beginnen in de Turkstalige staten van de voormalige Sovjet-Unie en uitbreidend naar andere – ook Europese – landen. Rond zijn gedachtegoed is een grote ‘vrijwilligersbeweging’ ontstaan die nog altijd sterk groeit. Maar Gülen's ideeën zijn omstreden. Volgelingen prijzen de nadruk die de prediker legt op tolerantie, wereldburgerschap en dialoog tussen verschillende religies. Zij spreken van een spirituele beweging die een moderne vorm van islam nastreeft. Critici zien Gülen als een orthodoxe, nationalistische prediker met achterhaalde ideeën over homoseksualiteit en relaties buiten het huwelijk. Zijn beweging zou achter een seculiere façade een verborgen agenda hanteren met islamisering van de maatschappij als uiteindelijk doel.

Docenten

Er zijn sterke aanwijzingen dat een groot deel van de 65 buitenlandse scholenteams die zich vandaag in Utrecht melden uit het netwerk van deze beweging komt. Ruim een derde van de deelnemende scholen staat op een lijst van Gülen-scholen, die is opgesteld door een kritische buitenlandse website. De scholen zijn gefinancierd door een Turks bedrijf, hebben een Turks managementteam, deels Turkse docenten en de kinderen krijgen er les in de Turkse taal. Informatie uit andere (wetenschappelijke) bronnen wijst erop dat driekwart van de scholen een Gülen-achtergrond heeft. Het gaat niet alleen om scholen uit Turkstalige staten. Voorbeelden zijn de Zaman International School uit Cambodja, het Uralsk Mehmet Akif College uit Kosovo, het College Horizon uit Mali, de Horizon International Bilingual School uit Vietnam en de Britse Wisdom School.

Een van de winnaars van vorig jaar was de Hymkenet High School uit Kazachstan, opnieuw een school die bekend staat als Gülen-school.

Ook Nederlandse scholen doen mee, in een gescheiden competitie, los van de buitenlandse deelnemers. Hoeveel precies en welke was vlak voor het weekeinde nog niet openbaar, maar vorig jaar was ongeveer de helft van de scholieren van Turkse afkomst.

Tegenspraak

Is het door de Nederlandse overheid gesubsidieerde Inespo een ontmoetingsplaats voor het Gülen-netwerk?

De organisator van de milieuolympiade is de in Rotterdam zetelende Stichting Cosmicus. Zij ontkent dat Inespo iets te maken heeft met de Gülenbeweging (zie kader). Dat is in tegenspraak met een vorig jaar verschenen onderzoek naar de Gülenbeweging in Nederland, verricht door prof. dr. Martin van Bruinessen in opdracht van de Tweede Kamer. Volgens de onderzoeker is Stichting Cosmicus zelf in elk geval gelieerd aan de Gülenbeweging. ‘Alle Gülen-instellingen, ook de scholen en de huiswerkinstituten, dienen als

plaatsen waar potentiële aanhangers worden gerecruteerd', zo stelde Van Bruinessen vorig jaar in een interview met het blad Binnenlands Bestuur.

De achtergrond van de deelnemers aan Inespo roept ook de vraag op hoe het evenement zich verhoudt tot het Nederlandse integratiebeleid zoals minister Donner dat onlangs vaststelde. Volgens Donner moeten bij integratie de Nederlandse normen en waarden centraal staan. Migranten zijn zelf verantwoordelijk voor hun integratie, daarom kondigde Donner aan de subsidie voor de integratie van specifieke {minderheids}groepen te beëindigen. 'Ik ben benieuwd hoe hij daar tegenaan kijkt in verband met een evenement als Inespo', zegt Kamerlid Sadet Karabulut (SP). 'Voor mij is het duidelijk dat Inespo met Cosmicus als organisatie in handen is van een Gülenorganisatie. De doelstelling en manier waarop ze werken vind ik verwerpelijk. Het staat integratie in de weg.' Karabulut wil naar aanleiding van dit artikel in Trouw Kamervragen stellen aan minister Donner. 'Zolang ze de wet niet overtreden, kun je natuurlijk niet optreden, maar als overheid moet je dit soort sektarische clubs geen subsidie geven.'

Minister Donner heeft eind vorig jaar toegezegd het parlement te informeren over eventuele subsidieverstrekingen aan organisaties waarvan 'wij weten dat ze gelieerd zijn aan de Gülenbeweging'. De overheid zou dan bijvoorbeeld de eis van transparantie kunnen stellen, zo voegde hij daaraan toe.

Financiering

Over de financiering van Inespo is Stichting Cosmicus schimmig. In de loop van het onderzoek van Trouw verandert de informatie over sponsors en partners op de Inespo-website een paar keer. Naar buiten toe doet de stichting aanvankelijk voorkomen gesteund te worden door 'verschillende ministeries'. Navraag leert dat dit jaar alleen Agentschap NL subsidieert voor 10.000 euro. Dit agentschap is onderdeel van het ministerie van Economische Zaken. Het ministerie van VROM verstreekte vorig jaar een bijdrage van 35.000 euro maar wees de subsidie-aanvraag voor 2011 af omdat 'de aanvrager niet voldeed aan de criteria'. Het Platform Bèta Techniek van het ministerie van OC en W gaf alleen in 2009 een opstartsubsidie. De 'steun' bestaat sindsdien uit het bekendmaken van Inespo via de kanalen van het platform. Het Gemeentelijk Vervoerbedrijf Utrecht (GVU), ook genoemd op de website van Inespo, is evenmin een 'sponsor', zegt een woordvoerder desgevraagd. Er is een kleine tegemoetkoming in de kosten voor speciale vervoerskaartjes voor de deelnemers, maar het woord 'sponsoring' is veel te groot. De gemeente Utrecht tot slot draagt maximaal 5.000 euro bij aan de kosten voor het welkomstdiner. Cosmicus is voor de financiering dit jaar dus grotendeels aangewezen op het bedrijfsleven.

De nieuwe hoofdsponsor is de reisorganisatie Corendon Airlines, die afgelopen voorjaar een stichting oprichtte die 25.000 euro in Inespo steekt. De voorzitter, ondernemer Ahmet

Taskan, is prominent volgeling van Gülen en bekleedde eerder functies bij een aantal gelieerde organisaties in Nederland.

Wereldburgerschap

Sommige Nederlandse politici blijken onterecht opgevoerd als spreker op de openings- en sluitingsceremonie en de naam van andere blijven in persberichten staan hoewel ze zich hebben teruggetrokken. Zo laat fractievoorzitter van GroenLinks, Jolande Sap, weten 'te druk' te zijn om de openingstoespraak te houden. VVD-Kamerlid René Leegte besluit zich terug te trekken 'omdat er nog teveel twijfel is over stichting Cosmicus'. Zijn partijgenoot Halbe Zijlstra, staatssecretaris van onderwijs die zich meermaals kritisch heeft uitgelaten over de Gülenbeweging, had volgens Stichting Cosmicus mondeling toegezegd een videoboodschap te leveren. 'Totale onzin', zegt Zijlstra's woordvoerder. Het verzoek daartoe is weliswaar gedaan, maar afgewezen. CDA-Kamerlid Kathleen Ferrier ziet desgevraagd geen aanleiding de uitnodiging af te slaan. 'Het concept van wereldburgerschap en emancipatie van Stichting Cosmicus is goed. Het CDA blijft onverminderd kritisch op dingen die niet goed gaan en juist daarom zal ik erbij zijn.'

Talentvol

Dat Inespo anders is dan andere Olympiades in Nederland viel ook Nederlandse deelnemers vorig jaar op. Kirsten Stadermann, docente van drie leerlingen van het Groningse Praedinius Gymnasium: 'Er waren volop ceremonies en veel strak in het pak gestoken gasten. De sfeer was heel anders dan bij andere olympiades. Inespo past niet echt in de Nederlandse wetenschappelijke traditie. Het ging om uiterlijk vertoon, niet om de kwaliteit. Wij zaten een beetje in de coulissen als versiering.' Haar team won de tweede prijs. De derde prijs ging naar het Alfrink College in Zoetermeer, dat dezelfde ervaringen had. Docente Linda Ballijns: 'De Turkse ambassadeur kwam langs en bezocht alle Turkse deelnemers, ook die namens Nederlandse scholen deelnamen. Ons liep hij straal voorbij. De catering was ook deels Turks, er waren veel Turkse gasten bij de uitreiking, dat vonden we wel opvallend.' De eerste prijs in de Nederlandse competitie ging naar het team van het Gerrit van der Veen Lyceum in Amsterdam. Navraag leert dat deelname van de winnende leerlingen, twee Turkse neven, geheel buiten de school omging. Feitelijk werden ze begeleid door een huiswerkbegeleider uit het eigen netwerk van Cosmicus.

Jury

Juryvoorzitter Rob van Hattum, creatief directeur van NEMO, verklaart 'met de hand op mijn hart' dat de jury onpartijdig heeft geoordeeld en wordt daarin bevestigd door een ander jurylid. Hij zegt het hoe dan ook belangrijk te vinden dat de interesse voor wetenschap bij

jonge mensen wordt aangewakkerd. Talentvolle jongeren kunnen wat de enthousiaste juryvoorzitter betreft niet genoeg kansen krijgen hun ideeën te presenteren. Dat er dan, zoals bij Inespo 'wat discussie is rondom de organiserende stichting' neemt hij voor lief. 'Er zitten vast in elke organisatie mensen die een mening hebben waar je het niet mee eens bent. Maar ik vind het achterliggende idee buitengewoon interessant.' Positief is ook José Carlos Caballero van het Cygnus Gymnasium uit Amsterdam, die in 2009 en 2010 met een team leerlingen meedeed aan Inespo. 'De leerlingen worden milieubewuster en vertellen er op onze school over. Dus er is ook een spin off. Ze leren er echt iets van.'

In gesprekken met begeleiders uit andere landen was hem wel opgevallen dat zich daaronder Turkse docenten bevonden uit landen als Vietnam, Tsjechië en Kazachstan. 'Dat verraste me wel. Maar de olympiade wordt ondersteund door Agentschap NL, een organisatie van de Nederlandse overheid. Dus dan neem ik aan dat Stichting Cosmicus erkend is.'

Gülen en Stichting Cosmicus

De omstreden beweging van de Turkse prediker Fethullah Gülen is volgens prof. dr. Martin van Bruinessen van de Universiteit van Utrecht één van de snelst groeiende islamitische bewegingen. Aanhangers zijn actief in meer dan honderd landen, vooral via scholen en ondernemersverenigingen. Stichting Cosmicus, die de milieuolympiade in Utrecht organiseert, komt voort uit de gelijknamige Turkse studentenvereniging die in de jaren negentig in Nederland wordt opgericht. De vereniging met afdelingen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Leiden, Nijmegen en Enschede vormt de kern van een snel groeiend 'old boys network'.

Het Cosmicus College in Rotterdam opende in 2006 haar deuren, in 2008 gevolgd door het Cosmicus Montessori Lyceum in Amsterdam en een Cosmicus basisschool in Rotterdam. Na deze zomer opent een nieuwe basisschool in Arnhem en er zouden plannen zijn voor een school in Suriname.

Interview met Mehmet Cerit, directeur van Stichting Cosmicus

'NEDERLAND EN GÜLEN HEBBEN MIJ GEMAAKT'

De voorzitter van Stichting Cosmicus organisator van de milieu- en wetenschapsolympiade die vandaag in Utrecht begint, ontvangt ons in het Cosmicus Montessori Lyceum in Amsterdam, een van de scholen die op initiatief van de stichting zijn opgericht. Mehmet Cerit begint het gesprek zelf. 'We zijn altijd heel voorzichtig geweest met de pers, maar nu zijn we laconiek. We hebben niets te verbergen. Een aantal journalisten wordt gevoed door extreem

seculiere Turken. Als gelovige moslim zijnde ben ik seculier bezig. En dat vinden ze niet kunnen. Ze zien mij als een wolf in schaapskleren.'

Afgaand op de namen was vorig jaar bijna de helft van de Nederlandse scholieren Turks. Hoe verklaart u dat?

We hebben nu eenmaal een groot netwerk in de Turkse samenleving. Het is toch goed om allochtone jongeren te triggeren om mee te doen? Wij zijn een Nederlandse organisatie en een Nederlands evenement. We werken samen met Agentschap NL van het ministerie van Economische Zaken, dat het ook belangrijk vindt milieu-educatie in het onderwijs onder de aandacht te brengen. Inespo is een middel daarvoor.

Het leeuwendeel van de buitenlandse scholen op Inespo en twee Nederlandse scholen hebben een link met Gülen. Is Inespo een verzamelplaats voor het Gülen-netwerk?

Gülenscholen zijn gericht op excellentie dus waarschijnlijk zijn ze zo goed dat ze nationale competities winnen en naar Inespo mogen. In principe wil ik die deelnemers helemaal niet. Dan krijg je namelijk weer discussie. Maar we kijken naar de inhoud en dus is iedereen welkom.

Inespo ontvangt 25.000 euro subsidie van een fonds van vliegmaatschappij Corendon Air. Voorzitter van het fonds is Ahmet Taskan, een verklaard aanhanger van de Turkse prediker Fethullah Gülen. Dat versterkt het beeld dat Inespo een evenement is van de Gülenbeweging.

Corendon is de hoofdsponsor, niet meneer Taskan. Ikzelf ben geïnspireerd door Gülen en ik lees zijn boeken. Maar als u zaken met mij doet, doet u zaken met Cosmicus, niet met meneer Cerit of met de inspiratiebron van meneer Cerit.

Gülen inspireert u wel in uw werk?

Nederland en Gülen hebben me gemaakt zoals ik ben. Gülen heeft me geleerd hoe ik in deze maatschappij moet 'zwemmen'. Hij leerde me hoe met andersdenkende mensen samen te leven en het beste uit iedereen te halen. Gülen zegt: wees open voor de ander. De cosmicusfilosofie heeft elementen van de leer van Gülen, zoals talentontwikkeling. Maar Stichting Cosmicus heeft als organisatie officieel noch officieus een band met de Gülenbeweging. Van de kleine honderd medewerkers, inclusief de scholen, zijn misschien 35 mensen geïnspireerd door Gülen.

Ik ken geen verkeerde opvattingen van Gülen. Zonder hem was ik misschien wel fundamentalistisch geworden.